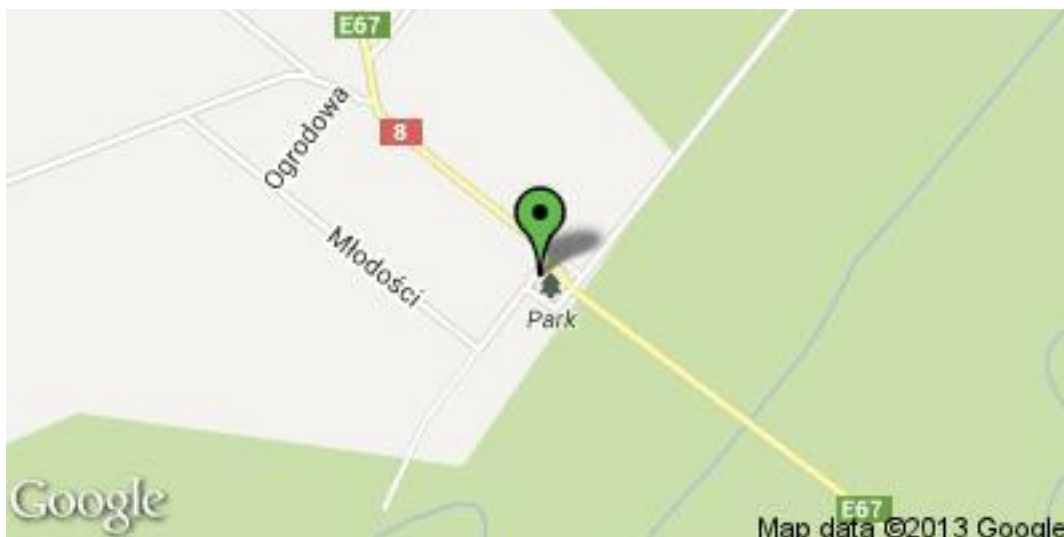

Pomnik hrabiego Karola Brzostowskiego

Współrzędne: Szerokość - 53.677528, Długość - 23.103341

Hrabia Karol Brzostowski to wyjątkowa postać, która zasługuje na szczególną uwagę i miejsce na mapie **Rzeczypospolitej Sztubińskiej**. Już od młodości wykazywał się niezwykłym talentem (opanował biegle języki: francuski, niemiecki i łaciński, zdradzał niepospolite talenty w zakresie nauk ścisłych, szczególnie mechaniki i fizyki). Jako 10. letni chłopak stracił ojca a następnie matkę i musiał samodzielnie podejmować w życiu ważne decyzje. W swoim życiu dość ważnym epizodem było jego uczestnictwo w Powstaniu Listopadowym gdzie w randze majora, brał udział w bitwie pod Ostrołęką, gdzie ciężko ranny został w uznaniu odznaczony Złotym Krzyżem Virtuti Militari.

Po Powstaniu postanowił zmienić w czyn swoje idee, którymi było stworzenie kombinatu rolno-przemysłowego w dobrach sztubińskich Rzeczypospolitej Sztubińskiej. Chciał wprowadzić w życie swoje pomysły i przekonania, które pokazują się jako humanitarne i postępowe w stosunku do tej epoki. Brzostowski uważał, że każdy człowiek musi sam na siebie zarobić, sam sobie wystarczyć, gdyż w przeciwnym razie jest pasożytem społecznym, i życie takie nie ma sensu. Odziedziczone przez hrabiego po rodzicach dobra krasnoborsko- sztubińskie przedstawiały stan godny pożałowania. Bankrutującą w 1819 roku hutę szkła w Cisowej zaczął sam prowadzić (międzyczasie wyuczył się na hutnika) i po kilku latach stała się znaną ze swych wyrobów nie tylko w Królestwie, lecz i w guberniach zachodnich carskiej Rosji. Szklana manufaktura stała się początkiem osady fabrycznej zwanej Hutą Sztubińską.

Już **Joachim Chreptowicz** (dziadek hrabiego) rozwijał przemysł metalowy w dobrach sztubińskich, korzystając z istniejących tu pokładów rudy darniowej. Jego wnuk rozwinął tę działalność i sprawił, iż Sztubin wkrótce zasłynął jako poważny ośrodek tego przemysłu. Hala huty była jedną z największych w ówczesnej Polsce. Budując się od 1824 roku Kanał Augustowski dał okazję do zarobienia niezłej sumy (70 tyś. złotych) za wykonanie odlewów żelaznych, potrzebnych do budowy śluz kanałowych. Mając już pewne doświadczenie wsparte wiedzą pochodzącą z fachowej lektury postanowił Brzostowski wybudować na terenie wsi Huta duże zakłady przemysłu metalowego. Urządził tu nowoczesną odlewnię, wielki piec zgrzewany przy pomocy własnoręcznie zbudowanej maszyny parowej, oraz wytwórnię maszyn i narzędzi rolniczych wraz ze wszelkimi magazynami i warsztatami. W powstałej dużej osadzie fabrycznej wyrabiano: kociołki, garnki żelazne, kotły, sagany, rondle, tygle, łyżki, widelce, moździerze, lichtarze, krucyfiksy, dzwony, gwichty, sztachety. Wykonywano tu też tysiące egzemplarzy galanterii metalowej: statuetek dewocyjnych, postaci historycznych i mitologicznych, ozdobne wazy, miseczki do wody święconej, nagrobki, pomniki i wiele innych przedmiotów użytkowych i ozdobnych. Oprócz wymienionych przedsiębiorstw szklanych i metalowych funkcjonował w dobrach sztubińskich browar, fabryka wódek gatunkowych w Cisowie, gorzelnia zlokalizowana w dawnym folwarku zwanym Popowszczyzną. Hrabia ustanowił swoisty Kodeks Karny, który szczegółowo wymieniał kary za różne, przewinienia: złodziejstwo, niedbalstwo, pijaństwo itp. Zawierał on na przykład, by za upicie się do nieprzytomności klienta - szynkarz płacił wysoką karę. Panował również zakaz sprzedaży i spożywania trunków w godzinach pracy. Z innych obowiązujących praw warto przytoczyć nakazujące płacić urzędnikom odszkodowanie za marnotrawienie czasu rolnikom. Rodzina musiała płacić za swych krewnych pochwyconych na żebractwie. Ubodzy, którzy nie byli w stanie zarobić na swoje utrzymanie i nie posiadali rodziny, otrzymywali miesięczne zasiłki. Ścigane było również zabieranie dorastających dziewcząt na odległe łąki.

Pomnik hrabiego Karola Brzostowskiego

Karol Brzostowski sam będąc człowiekiem światłym, dużą wagę przywiązywał do wykształcenia i szkolnictwa. Nauki pobierano w szkółkach: fabrycznej, niedzielnej i od wędrujących nauczycieli. Nauczycielem był również sam Brzostowski, który osobiście uczył robotników i terminatorów skomplikowanych technologii produkcji w odlewnictwie, budowie maszyn, mechanice precyzyjnej, destylacji spirytusu.

W działalności hrabiego Brzostowskiego doszukiwano się prekursorstwa socjalizmu. W rzeczy samej, wprowadzenie bezpłatnej opieki lekarskiej i szkolnictwa finansowanego przez gminę nadało mu przydomek "czerwonego hrabi".

Hrabia Brzostowski testamentem z 29 listopada 1853 roku uwłaszczył wszystkich uprawiających rolę i powołał mającą cechy spółdzielni, Instytucję Rolniczo-Przemysłową Sztabin.

Hrabia Karol Brzostowski chorował na serce. W grudniu 1853 roku wyjechał do Francji w celu przeprowadzenia kuracji u paryskich specjalistów. Do kraju już nie zdążył powrócić. Umarł w Paryżu 25 lipca 1854 roku.